

מראי מקומות - פסחים

ל:

א. תיובתא דרבא בר אהילאי תיובתא

הקשה רבינו דוד, מדוע לא תירצה הגמרא לחלק בין תנור של מתכת ובין תנור של חרס, וכפי שחילקה להלן. וכתב שעל מעשה שהיה אמרה, וידעו שהמעשה היה בתנור של מתכת. אלא שהקשה, שאם כן מהו טעמו של רבה בר אהילאי, הרי תנור של מתכת יכול להכשירו על ידי הסקה. ותירץ שהיא גזירה, כיון שהוא היתר יש חשש שיפסע ולא יסיקנה כפי שגזרו שלא לאכול במלח. ובאחייעזר (ח"ב סי' ט"ו אות ד) כתב, שלפי ההלכה שני"ט בר נ"ט מותר, אין לתרץ שבשל חרס לא מועיל היסק, משום שאף של חרס פולט, רק שנשאר טעם קלוש, אבל אינו נותן טעם, ויהי מותר משום נ"ט בר נ"ט, ואם בשל מתכת מועיל היסק, גם בשל חרס יועיל, ולא היה אפשר לחלק בין מתכת לחרס.

ב. אמאי קאמר רב קדירות בפסח ישברו

הקשה הפני יהושע, מדוע לא פירשה הגמרא שמה שאמרו הוסק התנור מותר, זהו משום שעל ידי היסק אף שכלי חרס אינו יוצא מידי דפיו, מכל מקום לא נשאר בהם אלא משהו, ולכך מותרים, שהרי לדעה זו אפילו מין במינו בס', מה שאין כן לדעת רב שבמינו במשהו, לכך ישברו, לפי שלא מועיל בהם היסק אם יבשל במינו, שהרי נשאר בהם משהו.

ובאחייעזר (ח"ב סי' ט"ו סק"ד) כתב, שכיון שכתוב עד שיוסק התנור, ולאחר שיוסק התנור מותר לאפות הפת ולאוכלו עם חלב, ואם יש משהו איסור, הרי לשיטת הרי"ף שהוא דבר שיש לו מתירין, אם כן אפילו באלף לא בטיל, ואסור גם לבטל איסור לכתחלה, ולכך מקשה הגמרא, שמוכח שאין בזה אפילו משהו איסור.

ג. האי בוכיא הסיקו מבחוץ הוא ואסור

ואי מליה גומרי שפיר דמי

כתב הטור (או"ח סי' תנ"א ס"ב) שאסור לאפות בו בפסח כיון שאין נותנין האש מבפנים, אינו מפליט החמץ הבלוע בו. ואם מילאו גחלים בפנים מותר, שאין חוששים שמא חס עליהם. וצידד הבית יוסף שם לבאר, שמה שאין חוששין שמא חס עליהם, זהו משום שהוא עשוי מלבנים ועפר, ולכך אין חוששים שמא פקע. אבל הב"ח כתב שמה שאמרו בוכיא הסיקו מבחוץ, היינו גם מבחוץ, אבל גם אם הסיקוהו מבפנים מועיל, וממילא אין חשש שמא יבקע אם מלאוהו גומרי, כיון שגם זה הוא אופן תשמישו.

ד. הני סכיני דפסחא היכי עבדינן להו

כתב הר"ן (ח: מדפי הרי"ף) שהשאלה לא היתה לענין סכינים של חמץ דוקא, אלא הוא הדין לכל סכין שבלע איסור, אלא כיון שהיו עסוקים בענין פסח, שאל ממנו בענין הלכות פסח. ובט"ז (או"ח סי' תנ"א סק"ה) הקשה, מדוע שאלו דוקא על של פסח. עוד הקשה, מהו הלשון 'היכי עבדינן להו', היה לו לומר סכינא בפסחא מאי. עוד הקשה, מהו שהשיב לו 'לדידי חדתא', מדוע הזכיר את עצמו יותר מאחרים. עוד הקשה, מדוע הדין תלוי במי שאפשר לו.

ולכך ביאר, שהיה פשוט לרבינא שמועיל לסכין רותחין, אלא שהיה מסתבר לו להחמיר בסכין יותר משאר כלים, כיון שתשמישו תדיר

בחמץ ובמצה, ויש קצת סדקים שאינם נראים, על כן סבר שראוי לכל ירא שמים לעשות בזה תוספת אזהרה יותר מעיקר הדין. לכך אמר לו 'היכי עבדינן להו', פירוש, אנו שראוי לנו לעשות על צד היותר טוב, מה עלינו לעשות. והשיב לו 'לדידי חדתי', שאני מחמיר ביותר, שאני עושה חדשים. על זה אמר לו שמי שאי אפשר לו לעשות חדשים מה יעשה, והשיב לו כעין חדתא, שזהו על הצד היותר טוב. ומסיקה הגמרא שמעיקר הדין די ברותחין, וליבון הפרזל באש הוא ממדת חסידות.

ה. קתייהו בטינא ופרזלייהו בנורא

בחי' הר"ן ביאר, ששני תשמישין משתמשין בסכין, האחד על ידי האור כעין שפוד, והשני ברותחין, והתשמיש שעל ידי האור אינו מגיע לקתו של סכין, אבל התשמיש שברותחין מגיע בו, ולפיכך אמרו שמפני אותו תשמיש שעל ידי האור מעייל להו לפרזלייהו בנורא, ומפני אותו התשמיש שברותחין מעייל להו לקתייהו ברותחין ובכלי ראשון.

ו. עץ פרור מגעילו ברותחין

פירש רש"י, שעץ פרור היינו שמגיסין בו את הקדרה. ולפי זה ביאר רבינו דוד שהחידוש הוא מאחר ולא מצינו דין הגעלה אלא בכלי ראשון גמור שהאור הולך ממש מתחתיו, וחידשו כאן שגם כשאין האור הולך תחתיו ממש, דינו ככלי ראשון, הואיל ומכניסין אותו לתוך כלי ראשון.

עוד ביאר, שהעץ פרור הוא מה שמנערין מהקדרה לתוך הקערה לאחר שכבר העבירו את הקדרה מעל גבי האור, והוצרכו ללמד עליה שהקדרה שהעבירה מן האור כשהיא מרותחת דינה ככלי ראשון, או מפני שפעמים משתמשין בה אף כשהקדרה על גבי האור, ולכן עשאוה ככלי ראשון.

ז. כל הכלים שנשתמשו בהן חמץ

בצונן משתמש בהן מצה וכו'

כתב רבינו דוד שבפשוטות משמע שמשתמש בהן במצה בין בצונן ובין בחמין, כיון שלא בלעה מהחמץ כלום, יכול להשתמש בהן במצה אף בחמין. והוא דין פשוט, ועיקר החידוש הוא ללמדנו דין בית שאור, שהוא בולע אף על פי שהוא צונן, ואסור להשתמש בו מצה בחמין.

אבל הביא שהרי"ף גרס 'כל הכלים שנשתמש בהן חמץ בצונן מותר להשתמש בהן מצה בצונן'. ותמה, שאם השתמש בחמץ רק בצונן, מדוע לא ישתמשו בו מצה בחמין. ותירץ, שהחמירו בחמץ כמו ביין נסך, שאף בצונן יש לו בליעה על ידי שיהוי, ואם השתמשו חמץ בכלי חרס שבתחלת תשמישן בולעין הרבה, יהא אסור להשתמש בו מצה אפילו בצונן.

ח. חוץ מן בית שאור הואיל שחימוצו קשה

הרא"ש (סי' ט') הביא שנחלקו הראשונים האם מה שנבלע על ידי שחימוצו קשה הרי זה כנבלע על ידי חמין, שיוצא על ידי הגעלה, או שאגב שחימוצו קשה בלע יותר, ואין יוצא על ידי הגעלה.